

## **RISICO-AANSPRAKELIJKHEDEN BIJ PAARDEN**

### I. Risico-aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door dieren

In de Nederlandse wet is een aantal risico-aansprakelijkheden opgenomen, waaronder voor dieren. De risico-aansprakelijkheid voor dieren is neergelegd in artikel 179 van het zesde boek van het Burgerlijk Wetboek (verder: artikel 6:179 BW). In dit artikel wordt bepaald dat de bezitter van een dier aansprakelijk is voor de door het dier aangerichte schade. De eigenaar van een dier kan meestal worden aangemerkt als de bezitter van een dier. Het betreft hier een zogenaamde risico-aansprakelijkheid voor de bezitter van een dier nu het enkele feit dat men als bezitter van een dier kan worden aangemerkt, maakt dat men aansprakelijk is voor de door het dier veroorzaakte schade, ook al valt deze bezitter niets te verwijten en lag het niet in zijn macht om te voorkomen dat het dier schade zou veroorzaken. Het is dan ook een zeer vergaande aansprakelijkheid. De gedachte hierachter is volgens de wetsgeschiedenis<sup>1</sup> dat de aansprakelijkheid behoort te rusten op iemand die – vanuit de positie van het slachtoffer gezien – gemakkelijk is op te sporen. De bezitter van een dier die dit risico niet wenst te dragen, kan zich vervolgens tegen deze aansprakelijkheid verzekeren.

### II. Vereisten voor risico-aansprakelijkheid

Voor aansprakelijkheid op basis van artikel 6:179 BW is het vereist dat de schade door het dier zelfstandig is aangericht. De schade dient te zijn veroorzaakt door een “eigen activiteit” van het dier; het gaat hierbij om het onberekenbare element dat in de eigen energie van het dier besloten ligt. Indien een paard bijvoorbeeld handelt zoals de ruiter van hem verlangt en door dit handelen schade veroorzaakt, dan is er géén sprake van het door een paard zelfstandig veroorzaken van schade nu het paard door de ruiter werd bereden.

Het hoeft evenwel ook weer niet te gaan om gedrag dat door het dier is “bedoeld”. Voldoende is dat het niet gaat om gedrag van het dier dat volledig door een mens is gestuurd. Zo werd bijvoorbeeld door de Rechtbank Zeeland-West-Brabant in een uitspraak van 9 januari 2013 geoordeeld dat het struikelen van een paard wordt beschouwd als “door het dier aangericht”.<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> Memorie van Antwoord II, Parlementaire Geschiedenis, Boek 6, pagina 745.

<sup>2</sup> Rechtbank Zeeland-West-Brabant 9 januari 2013, ECLI:NL:RBZWB:2013:2504.

Een klassiek geval van risico-aansprakelijkheid voor dieren volgt uit een arrest van de Hoge Raad van 27 april 2001<sup>3</sup>, welk arrest ook wel bekend staat als het “Donkers/Scholten” arrest. In deze zaak was dierenarts Scholten op het bedrijf van Donkers om de paarden van Donkers in te enten tegen tetanus en influenza. Na drie paarden te hebben ingeënt ging Scholten de stal van het vierde paard binnen, een 4-jarige E-pony. Scholten zag dat het paard erg gespannen was en ging als voorzorgsmaatregel een neuspraam halen. Toen hij terugkwam en de stal weer binnen wilde gaan, ging het paard echter geheel onverwacht door het lint en bracht Scholten ernstig letsel toe.

In deze zaak was voldaan aan alle vereisten voor risico-aansprakelijkheid op basis van artikel 6:179 BW, nu de E-pony de schade geheel zelfstandig aan Scholten had toebracht. Het onberekenbare element dat in de eigen energie van een dier besloten ligt, was hier duidelijk aanwezig, nu de E-pony volstrekt onberekenbaar en onverwacht handelde. Nu Donkers in deze zaak tevens de bezitter van de E-pony was (hij was namelijk de eigenaar), rustte op hem dan ook de aansprakelijkheid voor de door dit paard aan Scholten toegebrachte letsel.

### III. Ontsnappingsmogelijkheid

Artikel 6:179 BW kent echter een ontsnappingsmogelijkheid voor de bezitter van een dier aan aansprakelijkheid. Het artikel bepaalt namelijk dat de bezitter van een dier aansprakelijk is voor de door het dier aangerichte schade, tenzij hij niet onrechtmatig zou handelen (waardoor hij tot schadevergoeding verplicht zou zijn) indien hij de gedraging van het dier waardoor de schade werd veroorzaakt in zijn macht zou hebben gehad. Het gaat hier om de controle van de bezitter op het dier op het tijdstip van het ontstaan van de schade. Er wordt uitgegaan van een hypothetische situatie waarin de bezitter de gedraging van het dier waardoor schade werd veroorzaakt zou hebben toegelaten. De bezitter gaat slechts vrijuit indien hij in dat geval niet onrechtmatig zou hebben gehandeld.

Een welbekend arrest van de Hoge Raad waarin op basis van deze “tenzij-clausule” werd geoordeeld dat een bezitter van een dier niet aansprakelijk was voor de door het dier aangerichte schade is het arrest van 24 februari 1984<sup>4</sup>, welk arrest ook wel bekend staat als het “Zeug Geel-113” arrest.

---

<sup>3</sup> Hoge Raad 27 april 2001, NJ 2002 / 54 (Donkers / Scholten).

<sup>4</sup> Hoge Raad 24 februari 1984, NJ 1984 / 415 (Zeug Geel-113).

In deze zaak was er sprake van het ontsnappen van enige varkens die in eigendom toebehoorden aan Swinkels. Een zeug met het oormerk Geel-113 kwam vervolgens in aanraking met de varkens van de buurman van Swinkels; Bardoel. Later bleek dat Zeug Geel-113 op dat moment een besmettelijke ziekte had die zij over had gebracht op de varkens van Bardoel. Als gevolg daarvan sprak Bardoel Swinkels aan tot schadevergoeding.

In het algemeen kan het overslaan van een besmetting van het ene dier op het andere dier niet worden aangemerkt als een eigen gedraging van een dier, in die zin dat een dier zelfstandig (met “eigen energie”) schade veroorzaakt. Nu Zeug Geel-113 echter geheel zelfstandig was uitgebroken en bij de varkens van Bardoel was gekomen, was er wel sprake van een gedraging. In beginsel rustte op Swinkels als bezitter van Zeug Geel-113 (hij was de eigenaar) dan ook de aansprakelijkheid voor de door dit dier veroorzaakte schade.

De Hoge Raad oordeelde echter op basis van de hiervoor genoemde “tenzij-clausule” dat Swinkels toch niet aansprakelijk was. Swinkels was alleen aansprakelijk indien hij ook aansprakelijk zou zijn geweest (wegens onrechtmatig handelen) als hij de gedraging van Zeug Geel-113 in zijn macht zou hebben gehad en deze gedraging zou hebben toegelaten. Dit was volgens de Hoge Raad niet het geval aangezien Swinkels niet kon worden verweten dat hij het overdragen van de besmetting had veroorzaakt indien hij zelf Zeug Geel-113 bij de varkens van Bardoel had gebracht, omdat hij niet van de besmettelijke ziekte op de hoogte was.

Alhoewel in deze zaak Swinkels niet aansprakelijk werd geacht voor de door Zeug Geel-113 veroorzaakte schade, zal de bezitter van een dier in de meeste gevallen geen geldig beroep kunnen doen op de “tenzij-clausule” en toch aansprakelijk zijn voor de door het dier veroorzaakte schade. Indien een paard bijvoorbeeld een voorbijganger raakt met zijn benen, dan zal de bezitter van dit paard in het hypothetische geval dat hij deze gedraging in zijn macht heeft, gewoon moeten voorkomen dat het paard de voorbijganger zal trappen, wil hij niet onrechtmatig handelen.

#### IV. Bedrijfsmatig gebruik van paarden

Worden dieren echter in de uitoefening van een bedrijf gebruikt dan rust de risico-aansprakelijkheid voor de door een dier veroorzaakte schade op degene die dit bedrijf uitoefent en niet op de bezitter van het dier. Dit volgt uit artikel 181 van het zesde boek van het Burgerlijk Wetboek (verder: artikel 6:181 BW). Er treedt op basis van dit artikel een verschuiving van aansprakelijkheid op. De gedachte hierachter is blijkens de

wetsgeschiedenis<sup>5</sup> dat de aansprakelijkheid zo wordt geconcentreerd bij de feitelijke gebruiker van het dier en daar als bedrijfsrisico wordt aangemerkt.

Nu zal in veel gevallen de vraag gaan spelen of er sprake is van bedrijfsmatig gebruik van een dier.

Uit de wetsgeschiedenis<sup>6</sup> volgt dat onder bedrijfsmatig gebruik van dieren in ieder geval géén dieren vallen die iemand in de uitoefening van zijn bedrijf enkel voor een ander bewaart of vervoert. Indien bijvoorbeeld iemand een pensionstalling houdt waar paarden van derden louter worden gestald dan is er geen sprake van het bedrijfsmatig gebruiken van deze paarden en is de pensionhouder ook niet aansprakelijk indien één van deze paarden schade veroorzaakt. In dit geval rust de aansprakelijkheid op de bezitter van het dier. Zo oordeelde ook de Rechtbank s-Hertogenbosch in een uitspraak van 22 april 2009<sup>7</sup>.

Van bedrijfsmatig gebruik van een dier zal eerder sprake zijn wanneer men een dier exploiteert dan wel indien een dier een wezenlijk onderdeel uitmaakt van de bedrijfsvoering.

Een voorbeeld van bedrijfsmatig gebruik volgt uit een arrest van de Hoge Raad van 1 april 2011<sup>8</sup>, ook wel bekend als het “Loretta-arrest”. In deze zaak raakte een kind ernstig gewond aan haar gezicht door een trap van het paard Loretta. Het ongeval vond plaats op een manege waar het paard door een derde tegen betaling werd ondergebracht ter belering (trainen, africhten en zadelmak maken). De Hoge Raad was van oordeel dat er hier sprake was van bedrijfsmatig gebruik in de zin van artikel 6:181 BW.

Een ander voorbeeld van bedrijfsmatig gebruik volgt uit een arrest van het Gerechtshof Leeuwarden van 28 februari 2012<sup>9</sup>. In deze zaak werd een bij een manege door een derde gestald paard vervoerd om vervolgens te worden gefilmd voor een door de manege georganiseerde veiling. Bij het uit de trailer halen van het paard liep een werkneemster van de manege een polsbleedure op. Het Gerechtshof was van oordeel dat er hier sprake was van bedrijfsmatig gebruik in de zin van artikel 6:181 BW. Er was immers sprake van meer dan het louter voor een derde stallen of vervoeren van het paard.

---

<sup>5</sup> Memorie van Antwoord II, Parlementaire Geschiedenis, Boek 6, pagina 746.

<sup>6</sup> Memorie van Antwoord II, Parlementaire Geschiedenis, Boek 6, pagina 747.

<sup>7</sup> Rechtbank ‘s-Hertogenbosch 22 april 2009, zaaknummer 174253 / HA ZA 08-819.

<sup>8</sup> Hoge Raad 1 april 2011, LJN:BP1477 (Loretta)

<sup>9</sup> Gerechtshof Leeuwarden 28 februari 2012, LJN:BV7349

In een zaak waarin de Rechtbank Oost-Brabant op 27 februari 2014 uitspraak deed<sup>10</sup>, werd evenwel weer geconcludeerd dat er geen sprake was van bedrijfsmatig gebruik in de zin van artikel 6:181 BW. In deze zaak werd een werkneemster van een manege tegen haar knie getrapt door een paard dat aldaar door een derde was gestald, waardoor zij letsel opliep. De werkneemster sprak de eigenaresse van het paard aan op grond van artikel 6:179 BW. De eigenaresse verweerde zich met een beroep op artikel 6:181 BW. Volgens haar gebruikte de manege het paard bedrijfsmatig en was zij daardoor van haar aansprakelijkheid bevrijd. Hieraan legde zij ten grondslag dat de werkneemster haar gedurende de periode dat het paard bij de manege gestald stond tegen betaling enkele keren per week les had gegeven bij het berijden en trainen van het paard. De eigenaresse was van mening dat deze situatie vergelijkbaar was met de situatie die speelde in het "Loretta-arrest". De Rechtbank oordeelde echter dat dit niet het geval was, omdat (1) de eigenaresse het paard niet bij de manege had ondergebracht met de opdracht het tegen betaling te beleren doch louter om het tegen betaling te stallen en (2) dat de eigenaresse er uitdrukkelijk voor had gekozen om het paard zelf te beleren in welk kader zij een aantal lessen bij de manege had genomen. De werkneemster beleerde het paard dus niet zelf maar gaf aan de eigenaresse instructies over hoe zij haar paard zelf kon beleren. De bemoeienis van de manege ging volgens de Rechtbank dan ook minder ver dan in het "Loretta-arrest" het geval was, zodat er volgens haar ook geen sprake was van bedrijfsmatig gebruik in de zin van artikel 6:181 BW. De eigenaresse bleef dus op grond van artikel 6:179 BW aansprakelijk voor de door het paard bij de werkneemster veroorzaakte schade.

Indien er door een paard op een bedrijf schade wordt veroorzaakt zal het dus van de omstandigheden van het geval afhangen of er sprake is van het bedrijfsmatig gebruik in de zin van artikel 6:181 BW als gevolg waarvan er een verschuiving van aansprakelijkheid kan optreden van de bezitter van het dier naar de bedrijfsmatig gebruiker.

#### V. Conclusie

Uit bovenstaande volgt dat de risico-aansprakelijkheid voor dieren een zeer vergaande aansprakelijkheid is. Het enkele feit dat men als bezitter van een dier kan worden aangemerkt, hetgeen meestal de eigenaar van het dier is, maakt dat men aansprakelijk is voor de door het dier aangerichte schade ook al valt deze bezitter niets te verwijten en had hij de gedraging van het dier niet in zijn macht. Voor bezitters van dieren is het dan ook zeer van belang om voldoende verzekerd te zijn voor door het dier veroorzaakte schade. Maar

---

<sup>10</sup> Rechtbank Oost-Brabant 27 februari 2014, ECLI:NL:RBOBR:2014:868.

ook de bedrijfsmatig gebruiker van een dier dient alert te zijn op eventuele aansprakelijkheden, nu er een verschuiving van aansprakelijkheid kan optreden van de bezitter van een dier naar de bedrijfsmatig gebruiker indien het dier door deze in de uitoefening van het bedrijf wordt gebruikt, in welk geval het ongeval als een bedrijfsrisico wordt aangemerkt. Zowel particulieren als bedrijven doen er dan ook goed aan om zich voor eventuele aansprakelijkheden afdoende te verzekeren.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Mr. V. Zitman van Schelstraete Advocaten, bereikbaar via e-mail: [info@schelstraete.nl](mailto:info@schelstraete.nl) of telefoonnummer: 013-5114420.